

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félv.

Kolozsvár, Januarius' 22kén, 1841.

4. szám.

Tartalom: Rotteck Károly, (220) 25. l. A' Makrobíta, (— r.) 27. l.

Rotteck Károly.

Nov. 26dikán hunyá bé végképp szemeit egy ember, kinek neve Némethon' történeteiben nem fog elenyészni. Rotteck Károly földi pályáját elvégzé, mintán élteben 's munkálódásában megmútató, mit tehet a' szilárd akarat és kitűrés. Bámulásra méltó állhatatossággal sietett egy political nagy czél felé 's a' mit hatósága' korlátolt körében elérhetett, elérte — sőt többet kivivott, mint a' mennyit eleinte reménylenie szabad volt. Élte' feladata az volt, a' mit ő a' political szabadság' Némethonba alapításának nevezett. Út és eszköz, mellyeket e' végre használt, az oktató szék, a' nyomósajtó 's a' diétai munkásság valának. Mindnyájokat merészen 's ritka szabadelműséggel használta. Harmincz év alatt munkálódott e' színben 's utóljára még nagyobb erőhatósággal mint kezdetben. Az akadályok' tornyodása bátorságát nevelte 's menél kevésbbé kimélték, ő is annál kiméletlenebbül szólott. Igy sükerüle neki ellenfeleivel szemben olly hatalommá válni, melly előtt hátra lépének. Oktató székéből hét évig száműzetve, vissza tudá azt — hódoltatni, igen, mert, szabadon mondhatni, a' mult év' octoberében történt újra béültetése, állhatatossága' győzedelme vala. Ő győzedelmi pompában hala meg — halotti kísérete diadalmi menet volt.

A' ki Rottecket ismerte, beszélni hallotta, vagy irományaiban járatos, alig értheti, hogy

volt képes annak az olly csekély tekintetű, csaknem gyámoltalan emberkének olly rengeteg befolyással birni. Benne semmi meglepő, semmi elragadó nem volt, még csak mély tudomány sem. Honnan volt tehát ereje? Ha nem tévedünk, azt neki az időnek 's viszonyoknak, mellyekben forgott, tiszta félfogása, továbbá az általa ügyesen képviselt eszméket pártoló társasági osztályokra dolgozása adá.

Rotteck lelkesült vala azon eszmék iránt, mellyek a' frank fordulaton uralkodtak 's a' mult század' végén a' német philosophia által tudományos alapot kapának. Ezeknek az életbeni létesítésére irt, tanított, munkálkodott. A' mult neki a' gyengéknek az erősek, a' népnek a' kormányzók általi elnyomása' kora volt. Igy fogta ő fel a' világ' történeteit, ezen világban ábrázolta, rajzolatai égő színekkel kifestvék, szózata a' szívhez hat; nem csak a' középosztálynak, hanem még a' közembernek is érthető. Rotteck mint mindkettőjök' ügyének védője, apostolukká, kedvencökké vált. Ezt bizonyítja „Weltgeschichtejének“ 1812től 1838ig megjelent 15 kiadása; ezt bizonyítja a' sok pohár és polgári korona, mellyet 1831től 1833ig kapott. Ha része volt is benne a' pártszellemnek — Rotteck' népszerűsége mélyebben gyökeredett. Őt a' nép' emberének, jogai' védbajnokának tarták, érdeme annál nagyobbnak tetszett, minél kevésbbé számos az illy bajnok Némethonban, 's minél kevesebben birnak a' neki saját ügyesség-

gel. Rotteck' politikai munkálódása tehát biztos alappal birt: nem egyedül az ő szava hangzott szájából, hanem százezreké, kiknek magát organumának nézé, 's innen származott gyakran daczolásig menő merészsége. Rottecket ezen helyzete a' kormánynak 's a' német ügyek' legmagasb igazgatóinak nem csak alkalmatlanná, hanem majd félelmissé is tevé. Rotteck igen jól ismeré a' szabad sajtó' hatalmát. Ez általa' győzelem könnyű leendett, de csak is ezáltal lehetséges. Ő keveset látszott kívánni: csupán csak szólásra kért engedelmet; „ellenfeleink' ügye,“ monda gyakran „nem képes hogy jó legyen, mivel tőlünk a' szabad szót megtagadják.“ Azért a' német állapotokban csak elnyomást, sőt jogtalanságot látott. A' sajtószabadságtól Némethonra arany napokat várt. Ennek kellendett létesíteni a' politikai szabadság' eszmeképét, mellyet ő lelkében hordott, de a' mellyhez az életműves idomulás még hiányzott. Rotteck nem kétlette, hogy minden a' legjobb móddal alakuland, nem hitte, hogy ha a' most álló rendet fenntartó gát elszakadna, Némethonnak egy olly időszakot kellene átélnie, mint Frank-, mint Spanyolhonnak, mint más országoknak, mellyekben a' dolog' természetében fekvő, igaz hogy lassan ható életműves idomulási folyamat a' társasági viszonyokban az erőszak megrontotta. Ez vala a' mi emberünk' nagy csalódása, ama' politikai philosophia' első hamis alaptétele. Ő azt hitte, hogy a' hajó' kormánya az ő és barátai' kezéből soha ki nem sikamlik: nem hallá a' hambachi innepély' alkalmával Wirth', Siebenpfeifer', Börne' 's a' t. szidalmait; nem gondolá meg a' Rolandné' olly sokszor bébizonyult mondatát: hogy a' fordulatok (revolútiók) olyanok, mint Saturnus — megeszik saját gyermekeiket.

Rotteck az „assemblée constituante“ tanítványaihoz ragaszkodott; a' visszahatás ollykor a' conventhez vitte közelebb. A' nagyok iránti

gyűlölsége 1833 óta százszorosodott. És még is mindig csak egy kissé éléhaladott doctrinaire-nek tartá magát. Frankhontól várt 1830 óta minden üdvet, de mivel királya a' kívánt elv-háborut állandóan füstbehajtotta; Lajos Filep nem volt többé Rotteck' embere. Sőt ennek legkitűnőbb elleneivel szövetkezett. Lamennaisvel, Blanc Lajossal, a' belga respublicanusokkal Pottterrel és Gendebiennele együtt áll a' Revue du Progrés' dolgozó társai' sorában, melly folyóirat ugyan Frankhonban kevés viszhangra talál, de annál merészebb célt tűzött ki magának.

Rotteck' politikai pályáján egyébiránt megvannak az álláspontjai, törekvéseinek különböző fokai. Midőn 1819ben legelsőben lépe fel a' bádani kamarákban, 's mint freiburgi egyetem' követe az első kamara' tagjává lön, csak az alkotmányos eszméket akará létesíteni Bádénben, hogy az ott újon adott charta igazság legyen, hogy annak elveivel 's szellemével ellenkező minden korábbi politikai viszonyok elenyészsenek, 's a' dolgoknak amazokhoz szabott rendje idomuljon. Bizonyos tekintetben Baden' Sieyesse akart lenni, mire bizonyítmányul idézzük: „Ideen über landständische Angelegenheiten“ című 1819ben kiadott munkáját. Az általa kimondott elvek, mellyekben csakugyan azon idő' sok politicusával osztozott, csak lassan lettek az országban érvényes joggá. Rotteck nem sokára lépe a' színről 's 183lig nyugvék. Most már a' legkedvezőbb jóslatok között törekvék a' legmagasbra, a' democratia' korlátlan uraságára. A' sajtószabadságot ugyan a' német szövetség megint eltörlé, de más törvények megmaradának Bádénben, mint p. o. a' városközönségi rendszer, mellyet csak 1837ben módosítottak. Miután a' német szövetség őt az egyetemből kirekeszté, emez lön tulajdonképpi ellenfele, a' nagyherczeg' ministerei az ő szemei előtt csak a' szövetségi gyűlés' ügyvivői voltak. Nem rit-

kán pasáknak nevezé őket, némellyiket azonban jónak.

Az 1831 óta eltölt egész időszakban Rotteck magát nem bádeni követnek, hanem az egyetemi német nép' képviselőjének nézé, mit is neki számos követői magánosan 's toastokban szerettek mondani. Még is Poroszország elleni gyűlölsége annyira megvakítá, hogy a' váme egyesülethezi csatolódás ellen a' legszenvedélyesben fellépett, és így württembergi 's bádeni liberális bajtársai' nagyobb részével együtt nem fogá fel azon hatalmas befolyást, mellyel a' váme egyesület az egész Németihon' egységére birt. Midőn váratlanul a' kölni érsek mellett irt, csak következetesen mivel. Ő nem volt orthodox, (nem is catholicus módra halt meg) az ő álláspontja amaz ügyben csak az egyetemi jogon alapult. Ez az egyetemi jog 's az ő „Észjoga“ (Vernunftrecht) a' Rousseau' Contrat Social-jában gyökeredző szemlélődési elvek' egybeszedett tömegében állott. Rotteck untalan öszszévétette a' valóban érvényes jogot azzal, a' minek bizonyos theoriák szerint érvényesnek kellene lenni: a' még nem létesített észkép az ő szemei előtt nem kevésbbé volt szent, mint a' törvények által kiszabott jog.

Mint hogy ő mindig csak az általánoshoz ragaszkodott és elveit oly viszonyokra alkalmazta, hol a' békabizonyítás könnyü volt, kész és gyors elfogadást nyert. Munkáját a' kor' némi környületei könnyítették. A' hannoverai zavarok és III. Fridrik Vilmos' érdekelt rendszabása neki és barátainak kezöbbe fegyvert adtak, mellyet ök a' maga idejében 's hatásan tudának használni. Rotteck már az academiái oktató székre látá magát visszahelyezve; a' jövő országgyűléstől még szebbet reménylett.

Rotteck mint történetíró nem volt történet nyomozó. Ő csak a' legismeretesb lett dolgokat foglalta általa féragott rámbába 's adá nekik azt a' szint, mellyel festvényei hatásosok lé-

gyenek 's lehettek. Közönséges Historiájában minden tárgyatosság hiányzik: abból csak azt lehet látni, miképp szokta Rotteck megítélni az eseményeket. Mint politicusnak és természetjog-
oktatónak, semmi eredetisége sincs. Még philosophusnak sem nevezhetni. Ő a' Kant' és Fichte' theoriáit dolgozá át, népszerűleg írott rendszerré. „Észjoga“ gyakorlati részei darabonkint mások' könyvei, mellyeket ő neki saját mintába újra önté; így p. o. az ő „Népjoga“, a' Saalfeldé, rottecki öltönyben. Ezen átalakításokban csakugyan Rotteck nagy jelességet fejtett ki. Béhatós szép nyelve kedvelteti magát; szellemteli észrevételek és kitérések mindenütt elszórvák. Miután neki és Welckernek a' szózat az oktatószéken bétiltaték, ök ketten nem mindig rokonos tanítmányaik' terjesztésére egymás műszert teremtének. Megkezdék a' „Staatslexicon.“ Nem volna érdektelen, Rottecknek minden czikkeit megvizsgálni, 's egybevetésökből politicalai elveit részletes viszonyaikban felkeresni 's összeírni. Ez által, és a' többi politicalai irományaiból a' sajátnak 's kölesönözöttnek különválogatása által, lehetne alapot készíteni azon férfiu' érdemei' elítélésére, a' ki reá nézve éppen szerencsés időpontban hala meg.

Németből.

220.

A' Makrobita.

(Folytatás.)

A' keleti szárny' azon földszinti szobáknak megfelelő ablakaihoz érkezének, mellyekbe az idegeneket be nem bocsátják, és sétálóinknak már csak a' palota' végszegletéig kelle jutni, hogy a' gyéppel szemben legyenek, midőn Wilhelmína, ki karját bátyjába öltötte volt, hirtelen elsikoltá magát, 's legott szemét rémülve szegezvén a' park' egyik semmit jelentő padó-

zat' kövére, vonagló rángatodzással borult a festőre.

Az igazgató Wilhelmina' sikoltására, mintegy földhöz szegződve mozdulatlan állott meg. Hasslinger maga körül jártatá szemeit, nézte a földet, az eget, a láthatárt, 's e' hirtelen rémülés' semmi okát nem látván, azt képzelte, hogy az ifju hölgyet lopva emésztő nyavalyájának valamelly éles nyilallása érte.

— Húgom te rosszul vagy? Szólt hozzá ellágyult hangon, de mennyire lehete erőt vévén nyugtalanságán; ezt a' vidék' komorsága, vagy éppen a' hideg okozza. Kérlek siessünk vissza!

'S az egyiránt túrhetetlen és erős művész kisedeként ölelte fel Hasslinger kisasszonyt, 's gyorsan szaladva keresztül a' gyepen, csak Eberhard úr' szobájában egy száraz fenyő törzsökökből vidámon lobogó tűz előtt állott meg drága terhével. A' pattogó lángok' melegétől Wilhelmina lassanként kiócsdott a' rémülést követte ájulásából. A' festő térdén, szorongva leste minden mozdulatát.

— Beteg vagy? kérdé Hasslinger csendesen.

— Nem, felelt az, szemeit végre felvetvén, bágyadt hangon.

— Mi oka volt hát sikoltásodnak?

— Nagyon természetes. Mig Eberhard urral beszélgetsz, egy nyilsebességgel repülő denevér szárnyával arcomat meglegyinté. Ez hirtelen felvívén andalgásomból, ijedtémben sikolték, mire tudós szemlélődéstek félbeszakadt. Gyengeségeből megmagyarázhatod e' rémülést: rosszul érzettem magam.

Wilhelmina erőlteté magát, mosolygni próbált, bátyja' homlokát átkarolá, 's szobalányára támaszkodva kiment. Hasslinger néhány perczig gondolkodva vesztegelt, fejét rázta; azután a' sétálásból megtérő Eberhard urat észrevevén, barátja eleibe sieteti.

— Valóban senki sem volt a' terrasson?

— Senki, felelt az igazgató. Vagy tán húgod látott valakit? kérdé egykedvűleg.

— Nem, viszonzá a' festő eléggé nyugodtan; de e' hirtelen rémülés fellázzított.

A' két barát, a' palota' képcsarnoka' megnezését más napra tervezve, elvált. Hasslinger egyedül vacsorált. Nem sokára a' major' gyertyái lassankint kialudtak, zavartalan nyugalmi 's éji csend uralkodott a' hold' szelid fényében fűdő gyepen. 'S a' Tyrol felől lengő könnyű szelölő csak olykor olykor költött fel egy egy lágy sohajtást a' rozsdás szélvitorlák körül.

* * *

Festőnk másnap korán felkelvén, hogy szokása szerint kiszívja reggeli pipáját, szobájából lejött, 's a' major' fala mellé egy a' napra száradni tett fenyőtörzsökre ült le szemben a' gyepel. Az esti csendet munkás zaj váltá fel. A' felfordított csillogó ekét dologra húzták az ökrök; réczék, pujkák, tyukok hápogva 's karicsalva széledtek el csűrbe, ganédombokra, pocsolóyára. A' gyepelelt számtalan lepke bolyongott, 's futott keletre a' fecskék' csoportja elől. A' hajdan göttingai tanuló harmattól frissült virággillat, 's a' pipájából fölkanargó magyar dohány' éspős füstje versenyezve lebegték körül. A' német dohányzó, a' töle annyira kedvelt boldogság közepette, tudtán kívül a' palota' azon részére függeszté szemeit, hol Wilhelmina elájult volt. Az ifju leány' rémülése megfeyjthetlenebb vala neki, mintsem újságvágyát föl ne ébreszsze; könnyen félbe szakasztá hát keleti időtöltését, ez esemény' helyét közelebből megvizsgálándó.

A' terrasson semmi változás, kivéve hogy ekkor nap' heve fonnyasztá a' bokrosbékavirágokat. Hasslinger azonban csak egyetlen csekély körülményen ütődött meg. A' fatalis helyhez közel a' földszint' egész ablakablája nyitva volt. 'S e' nyíláson a' festő könnyen bénézhetett a' palota' belsejébe.

Egy bútorozatlan nagy szobát látott amorrhokkal 's nymphákkal czifrázott bólozattal, melyeket Watteau pofotyos némét arczuk' daczára sem tagadott volna meg. Sűrű pókhalók boríták több rétű lepellel Diánát és Actaeont, vagy erőszakosan köték össze gyenge száladékkal a' száladó Daphnét 's a' fáradt Apollót. A nyirok miatt megrepedezett ablaktáblákon keresztül a' kelő nap' vizirányos sugárai e' kép' közepén ömlöttek el minden felé 's fényökben müriád apró legyek zongtak 's kerengtek. Ebből állott a' földszint' egész titka.

Hasslingert még csak e' setéttiszta holland izlésű színezés tartóztatá; midőn világosan látott egy mellékajtót megnyilni, küszöbén egy köpenybe burkolt ifjat megjelenni, 's lassu léptekkel jöni bé a' szobába, ki alvilági árnykint suhant el a' szétömlő napsugarak közt, 's egyenesen azon ablaknyílásnak tartott, hova festőnk szegzé bámész tekintetét. Az ismeretlen, mintha a' padlózatot borító porcsomókat akarván megszámlálni, fejét mellérehajtva, még nem vevé észre a' kandi útast; úgy látszott önkénytelen folytatá útját, az annyira megszokottat. 'S így a' festőnek, rendkívüli megütközése mellett is, elég ideje volt magát hátra vonva, a' palota' falához lapulni. Legott az ifjú' halvány arcza az ablakvágásban mutatkozott, 's szemét a' park' keleti részén ragyogó nap' feljöttére szegezve, néhány pillanatig mozdulatlan állott. Hasslinger, bár e' sokat jelentő alak által nagyon meglepetve, nem mulasztá el emlékébe nyomni azon bámulatos vonásokat, mellyeket a' vaktörténet nyujta tünődésének. Az ismeretlen' arcza kitetszőleg egyike volt azon naponkint ritkuló britanniai typusnak, mellyen az északi kemény vonások a' déli kecses körrajzokkal egy ideálba vegyülvék. De a' tünemény éppen olly rövid volt, mint elragadó. Az ifju a' vidék' szemlélése által megilletődöttnek látszék, szemei könnyűben lábbadtak, 's távozott.

Hasslinger is, kit saját felindulása szerényebbé tevé, tovább ment; elővette pipáját, egy darabig a' terrasson bolygott, megkerülte a' palota' szegletét, 's idő' haladtával a' majorhoz vezető ösvényre tért, e' véletlen találkozásról sejdítéseit téltül egyeztetni próbálgatva. Festőnk nem volt regényes; ő azon nemzedékhez tartozott, mellyet 1830 eseményei a' porosz egyetemekben értek, 's kik az elvesztett édes csalódást tán igen is hamar keserű gunynyal cserélték fel. Az egész vilagon előtte csak két érdek állott: hűga' egészsége, 's művészete' tanulása. A' berlini Thiergarten útca' egy szép házában középszerű vagyona't részint arra fordítá, hogy Wilhelminában a' létnek némi tetszképét megtartsa, részint hogy az igen' is bizonyossá lett elválás' közelgésén művészetben haladásában leljen szórakozást. E' szívszorongás, 's felváltva szellemi munkálat közt megosztott búskomoly életmód a' régi sebet újra feléleszté; a' hazafiság még ollykor borzasztó kitörésekkel ébredt fel benne, mellyekben hol a' testvér' okosan elnyomott fájdalma, hol a' művész' nehezen győzedelmes versenyzése önté ki magát. De e' dühösség csak villámlás vala, 's a' véralkatnak több része volt benne, mint a' jellemnek. 'S az illy forma egyensúlybomlások után a' festő' lelkében csak nem általános bizalmatlanság maradt fenn, 's ezen színben nézett minden dolgot, minden személyt, a' szépet és testvérét kivéve. Így hát titokteljes találkozása, mind eddig csak nagyon kevésbé gerjésztheté fel tudnivágyát. Azonban a' majossal szemben a' gyepen hűgát vevé észre, ki már felkölt, 's ábrándozó helyzetben éppen azon fenyőtörzsökre vala dőlve, mellyen csak most ön maga' ült, 's szemeit, mint ő az előbb, el nem fordítá a' kastély' keleti szárnyáról.

A' csapás elevent ért; Hasslinger felháborodott; az a' hideg borzadás futá át szívet, melly minden rögtön felfedezett hitszegésnek,

minden titkon rajta kapott képmutatásnak viszhangja. De fájdalmát hasonló ravaszsággal leplezte. Reggelizés után hanyagul kinyitá albumát 's rajzont fogott.

— Szeretném tudni, szólt nevetve Eberhard urhoz és testvéréhez, szeretném tudni, mint vélekedtek egy arcz felől, mellyel a' mult éjszaka álmodám. Álom gyakran szül ihletést. Tartininek az ördög egy Jonatát sugott, 's azt hiszem nekem is sugott valamit. — Nézzétek e' profilt.

Wilhelmina 's Eberhard úr közeledtek. Hasslinger' rajzóna, a' felindulás miatt lázos kéztől vezetve, szeszélyes de biztos vonásokban karczoló az album' velinjét.

— Mit gondolsz? kérdé a' művész, a' köpenyes ifju' jól talált arczvázlatát előbb hűgának nyújtva.

E' pillanatban Wilhelmina' fris színén, fehér arczán 's derült homlokán bámulatos őszinteség ömlött szét. De mihelyt szemét a' képre veté, mintha szive sebesebben dobogna, jobb-ját csendesen keblére szorítá, fejét lehajtá, hosszú szempilláit lesüté, 's nem felelt. Hasslinger megborzadt, 's tovább folytatni nem bátorkodva, az igazgatóhoz fordult.

— Hát te Ferencz?

— E' kép' ideálja bámulatos, felelt Eberhard úr szomorú hangon; részemről nem hiszem, hogy e' földön létezzék.

— Igazod van, mond a' festő sáppadozva, csak Góthe' Mephistophelese öltheti magára, pokoli céljaira, ezen embernek igen is tökéletes alakot. Meglehet, talán ez álomraszenderültemkor én is egy Margit' ideálját hordoztam lelkemben 's szivemben. De ez, esküszöm neked, nem fog elesni.

— A' nap most a' palota felett van, jegyzé meg Eberhard úr hidegen. Ez idő legalkalmasabb a' csarnok' megnézésére. Induljunk. Megyek, hivatam a' felvigyázót.

A' szemle, mint a' három barát' szive 's a' palota' vén vásznai, komor volt; mindnyáján hallgattak, mig nem Overbeck' Német- és Olasz-hon című festményéhez értek. Itt a' a' politikai mezőn Hasslinger alkalmat talált megkönnyíteni elfojtott haragját, mellyet sokkal egyenesebb úton kiönthetni Wilhelmina' e-géssége tiltá. A' wartburgi ünnepély' mondái, az ifju Németország' utopiája, semmivé dőlt reményeik' felhevült emlékcsoportjaitól kísérve áradtak el szavain. 'S nem soká Schleissheim' megrémült báltozatjaiban olly átkozódások 's felkiáltások verődtek vissza, millyekhez viszhangjait bizonyosan sem Napoleon, sem a' bá-jor királyok meg nem szoktaták. Mind e' fennhágó visszemlékezésekre Wilhelmina hallgatott. Eberhard úr részéről, mint bá-jor tisztviselő, hivatalánál fogva kéntelenítetett barátjának egy kevéssé ellent mondani, kinek véleményeiben különben is még Göttingában sem osztozott volt. — E' mérséklés a' festőt még inkább ingerlé.

— Mind két részről vannak helyre hozhatatlan balesetek, monda Eberhard úr jelentőleg tekintve az ifju lányra. Én minden meggyőződést becsülök, 's nem ohajtom azon zavart, melly ezeket sérti, a' nélkül hogy megváltoztatná. Te csak a' diadalpompákat látod, az áldozatokat nem ismered.

— Tudom, felelt Hasslinger nyomosan, hogy magok a' királyok is elhulltak a' szabadság' kaszája alatt - - -

'S itt Wilhelmina tekintett az igazgatóra.

— 'S hogy e' halálos fegyver haladás' eszköze volt. Az illy fatalis ellentételek, vagy illy borzasztó szükségek kétségbe ejtenek 's levernek. De ellenben sem megbocsátani, sem szánni nem tudom azon hibákat, mellyeket hasonló leczke nem előzött meg, 's a' mellyek most is hasonlókra adnak alkalmat. . . .

Illy kényelmes lepel alatt, még tovább is folytaták vala e' titkos vagdalódást, ha a' három

barát egyszerre el nem pirúla Overbeck' hazafiságos és elegiás poésisa előtt tovább is sértegetődni. Hogy inkább megérthessük e' kölcsönös tartózkodást, minek Hasslinger és Eberhard úr, az ifju lányhoz bár különböző viszonyban, próbáját adák, ne feledjük, hogy a' német nők, míg kezök szabad, hajlandóságainak határtalan urai. Együtt tértek vissza a' majorba, de mindenik szívből ohajtva, hogy egyedül lehessen. — Hasslinger egy kedvező pillanatban külön fogta a' felvigyázót.

— A' földszinti szobák nyitva vannak-e? kérdé tőle a' festő.

— Nem uram, hanem koronkint oda rakják le azon képeket, mellyeket Münchenből a' király küld, míg a' csarnokba helyet jelelnek ki számukra.

— Mutasd meg nekem e' képeket.

— Lehetetlen, szolt a' felvigyázó sajnálkozást mutatva; Cornelius úr megtiltotta.

Németországban, 's különösen Bajorországban a' hivatalos parancs szent, 's a' felsőbbek' rendelése az alsóbbakra nézve isteni kijelentés. Hasslinger nem ütközött hát meg e' hűségben, hanem változtatá az ostromot.

— Kinél áll a' kulcs? kérdé egykedvűleg.

— Az igazgató urnál.

— Ah, már értem! monda a' festő magában. 'S folytatá tettetett sajnálkozással.

— Szegény fiu! nem akarom vesztedet, Eberhard úr semmit sem fog tudni belőle; de vigyázaton kikaptak. . . . . A' Cornelius úr által Olaszországban megtalált drága festményeket el akarják lopni. . . . . Tanácslom, vizsgálj meg gondosan a' szobákat.

Útasaink a' tyrolokat álarcos báli costumbe öltözött, karabélyok, 's vadászkésekkel talpig felfegyverkezett rabló alakú hegylakóknak festik, kik olasz tenoristai ügyességgel dalolnak kerengőket, 's irtózatos lélekjelenléttel öldösik a' klansteini zergéket. Istenem! mennyire kiterjedt

a' költészet' országa! A' tyrol rendszeren zömök természetű, nevetséges öltözete egy rézgombok- 's színehagyott rózsákkal tűzött kurta mellény, mellyben, egy három fertályos taktus alatt, kétségbe ejtő lassúsággal fordul meg sarkain, 's egész költőisége abban áll, hogy Pellikán gyógyszerárushoz minden reggel pontosan elviszi fadeszkájában a' hofgasteini fürdők' számára rendelt tejet, A' schleissheimi felvigyázó is e' festői családhoz tartozott. Így hát Hasslinger' következő szavai eldöntők valának.

— Ma reggel hat órakor, mond ez szemöldökét összehúzva, amott az ablakban egy embert láttam. . . . Hátha kísértet?

Festőnk ujjával a' gyanus ablakra mutatott. Azonban, a' Graukogelről és Schneebergről telenben a' Tegernseen keresztül leszálló havasi farkasokról regékkal, a' tyrolt e' babonás félelemre előre élkészítette volt, 's illynemű beszélgetés egy Salzburg melléki lakóst mindig felbizgat.

— Max Emmanuel herczeg az első emeletben a' Ruben' szobáiban lakott, de a' földszintben halt meg, emlité a' felvigyázó akadózva, 's mintegy az útas' szeméből akarván kiolvasni, mit hígyen.

— Fogadni mernék, hogy az herczeg Max, felelt Hasslinger komolyan. Barátom, igyekezzél a' kulcsokat megszerezni. Semmi bajod sem lesz. Egy holdvilágos éjszaka, vagy ha úgy akarod még ma este a' földszinti szobákat együtt fogjuk kifürkészni. . . . .

Számítása nem csalt. A' tyrol még azon este felkeresé őt színéből kikelve egy bokor kulccsal 's egy tolvajlámpával. A' festő neki nyújtá tőltetlen úti pisztolyait, maga pedig göttingai spádéjával fegyverkezék fel, mitől soha el nem vált. De Hasslinger azon pillanatban, midőn gazdája, 's testvére' titkaiba erőszakkal vala berontandó, meggondolkozott, hogy legalább társát, az eddig elő oly szépen eláztatottat, el kellene távoztatnia. A' pitvaron keresztül men-

tében a' felvigyázóhoz fordult hidegen, 's halkal így szólt hozzá:

— Te öt gyermekes atya vagy, add kezembe a' kulcsokat és a' lámpát, 's várj meg itt. Imádkozz visszatértemig.

A' felvigyázó ki is húzott zsebéből egy szörnyű nagy olvasót, melyét a' müncheni franciscanusok, szent Anna külvárosban, klastromuk' beszélő teremében egy forintért árulnak 's az útas lámpáját elfödven, a' setében eltünt szemei elől.

Hasslinger bátor léptekkel haladott át egymásután több szobákon, melyekben csak magányt és pusztaságot talált. De a' terras' gyanus ablaka által világított terembe jutva elbámult, midőn ez ablakot nyitva lelé, 's útját tovább folytatni akarva, a' következő ajtót meg nem nyithatá, mert zárja kulcsának engedett, de szárnya erőködéseinek ellent állott. A' tárt ablak azon gondolatra vezérlé, hogy valaki ez úton ment ki a' szobából, kétség kívül oda nem soká vissza térendő. Egy setét zugba vonult, 's várakozott. Mintegy húsz percz múlva, a' terrasról egy idős férfi mászott bé lassan az ablakon, de ez nem a' köpenyes ismeretlen volt. Az új jövevény, ki cseléd ruhát viselt, kezében egy kosarat hozott. Az ablakot gondosan bézárta, Hasslinger mellett elment, a' nélkül, hogy észre vette volna, 's a' zárt ajtón kopogtatván, az legott megnyilott. Ezután minden elcsendesült.

E' különös esemény tisztán bébizoyítá Hasslingernek, hogy vizsgálódásai' czélja, ha botránkoztató vagy szerénytelen nem akar lenni, szoros ügyeletet kíván. Vissza ment a' pitvarba, hol a' hegylakós egyik kezében pisztolyát, másikban olvasóját tartá, de azonban úgy félvén Eberhard urtól, mint a' legengesztelhetle-

nebb kísértettől, a' majorba vezető ösvényt sem veszté el szemei elől.

— Ez éjszakára nézt.... mond a' festő... csalódtam..... de majd meglátjuk ezután.... Oltsd ki lámpád' 's halgass.

A' regényes kalandok sokkal inkább a' közélet' köriből valók, mint gondolnók. Nincs olly csak kevésbé is kínos lét, melly egy melodrama' meséje ne lenne. A' köpenyes ember és a' cseléd' gyanus jövésmenése csak a' Wilhelmina' kastélyban mulatásávali hihető viszonyukra nézt érdeklé a' festőt, mert hogy ennek szerencséje kockán áll, azt neki egy legyőzhetlen előéret sugá. De a' sors úgy akará, hogy a' felvigyázó ne találjon alkalmat vagy színt Eberhard urtól a' palota' kulcsait elkérhetni; ugyan őt szolgálati kötelességei csaknem három hétig tartóztaták Münchenben, 's a' festőre nézt biztosságának e' távolléte meddő vesztéglés volt. Titkárból semmit sem árult el Schleissheim, mellynek szenvedélytelen falai mindig csak béfojtott ablaktáblákat, az ingolstadi útról fedelére szállott százados port mutattak 's szélvitorlái baljóslatú csikorgásaikat hallatták. Hasztalan bolygott a' művész a' palota' keleti szárnya körül; hasztalan feküdt egész órákig a' fűbe 's tartóztatá fel lehelletét, hogy még a' trücskök' zsenegésit is hallhassa. A' nap minden reggel felkölt a' salzburgi hegyek megől, délben felhevíté Schleissheim' mohos palafedelét, 's gúnyolódva haladt át az útas' feje felett. Minden este lenyugodt az Ingolstadt megetti erdőkben, 's végsugárjai visszaverődtek az ablaktáblák' aranyában, de átláthatokká nem tevék. Schleissheim zárva maradt mintegy börtön, 's csendes, mint a' sír.

(Folytatása közelebről.)

— r.